MODALITĂŢILE OPERĂRII REZOLUŢIUNII CONTRACTULUI ÎN DREPTUL COMERŢULUI INTERNAŢIONAL

Aurel BĂIEŞU*

СПОСОБЫ РАСТОРЖЕНИЯ КОНТРАКТА В МЕЖДУНАРОДНОМ ТОРГОВОМ ПРАВЕ

Настоящая статья посвящена анализу механизма расторжения договора в двух основных правовых системах (в континентальном и англо-саксонском праве), а также наиболее важных инструментах унификации международного коммерческого права: Венская Конвенция о договорах международной купли-продажи товаров от 11 апреля 1980 года, Принципы УНИДРУА о международных коммерческих договорах и Принципы Европейского договорного права, разработанные Европейской Комиссией по европейскому договорному праву. Существуют два основных подхода к разрешению этой проблемы. В некоторых правовых системах (например, французское право) для расторжения договора необходимо решение суда. Судебная инстанция, рассматривающая иск о расторжении, может предпринять одно из следующих действий: удовлетворить иск, отклонить иск либо предоставить ответчику дополнительный срок для исполнения обязательства. В других правовых системах расторжение договора может происходить без судебного решения, путём простой декларации потерпевшей стороны.

THE MECHANISMS FOR CANCELLATION OF THE CONTRACT IN INTERNATIONAL COMMERCIAL LAW

This article analyzes the mechanism of contract cancellation in two major legal systems (in continental and the Anglo-Saxon law), as well as the most important tools of the unification of international commercial law: the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods dated 11 April 1980, the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts and the Principles of European Contract Law, developed by the European Commission on European Contract Law. There are two basic approaches to solving this problem. Some legal systems (e. g. French system) require a judgment for cancellation of the contract. The judicial instance considering the claim about cancellation, can undertake one of following actions: to satisfy the claim, to reject the claim or to give to the respondent additional time for obligation execution. In other legal systems contract cancellation could be occurred without a court decision, by simple declaration of the aggrieved party.

Sistemele juridice naţionale conţin două abordări diferite în materia operării rezoluţiunii. Astfel, în legislaţiile unor ţări (de ex., Franţa) rezoluţiunea are un caracter judiciar, ceea ce implică necesitatea pronunţării sale de către organul de jurisdicţie. Rezoluţiunea poate opera de plin drept, fără intervenţia instanţei de judecată, doar cu titlu de excepţie, în cazurile expres prevăzute de lege, sau dacă părţile au inserat în contract o clauză rezolutorie, prin care au prevăzut condiţiile în care rezoluţiunea se va produce în mod automat. Conform legislaţiilor altor ţări (de ex., Germania, Anglia, SUA), dacă creditorul are dreptul de a rezolvi contractul, rezoluţiunea se face prin simpla notificare a celeilalte părţi. Instrumentele de drept uniform au preluat cea de a doua abordare. În continuare vom examina procedurile şi tehnicile de operare a rezoluţiunii în diferite sisteme juridice, precum şi vom analiza avantajele şi inconvenientele ambelor abordări în materia operării rezoluţiunii.

În dreptul francez, pentru exercitarea rezoluţiunii, în principiu, este necesară intervenţia autorităţii judecătoreşti sesizate de creditorul obligaţiei neexecutate: art.1184 C. civ. francez precizează că „contractul nu este rezolvit de plin drept” şi că „rezoluţiunea trebuie să fie cerută în justiţie”.

Judecătorul dispune de o putere de apreciere în ceea ce priveşte justificarea rezoluţiunii; el trebuie să ţină cont de gravitatea neexecutării şi de buna sau rea credinţa debitorului. El are opţiunea între câteva soluţii, pe care le vom examina în contiuare.

Deşi dreptul pozitiv francez nu prevede expres obligaţia de a acorda debitorului un de termen suplimentar pentru executare, aşa cum este cazul dreptului german (doctrina *Nachfrist*) în jurispruenţă s-a statornicit că judecătorul poate acorda debitorului „un termen conform circumstanţelor”, care este o varietate a termenului de graţie şi care nu va putea fi reînnoit. Această soluţie este una intermediară. Judecătorul

* ***Aurel BĂIEŞU*** - doctor în drept, conferenţiar universitar la Catedra drept internaţional şi dreptul relaţiilor economice externe a USM.

poate decide că, în cazul neexecutării în termenul acordat, rezoluțiunea se va produce în mod automat.

O altă posibilitate pe care o are judecătorul este de a-l condamna pe debitor la daune-interese fără a pronunța rezoluțiunea (ceea ce echivalează de fapt pentru creditor cu reducerea contraprestației sale).

De asemenea, judecătorul poate pronunța rezoluțiunea însoțită de acordarea daunelor-interese; aceasta este sancțiunea specifică neexecutării culpabile. O asemenea decizie va fi luată atunci când se va constata că din cauza gravității neexecutării contractul nu mai poate fi menținut, deoarece nu mai prezintă utilitate pentru creditor.

În sfârşit, judecătorul poate pronunța rezoluțiunea fără a acorda daune-interese. Această soluție va fi preferată atunci când ruptura în raporturile contractuale s-a produs din cauze imputabile ambelor părți, care se compensează reciproc.

Pentru a evita necesitatea unei acțiuni în justiție părțile contractante pot insera în contract o clauză rezolutorie, prevăzând cazurile în care rezoluțiunea se va produce de plin drept, fără a fi necesară intervenția instanței judecătoreşti. Art.1184 C. civ. francez nu se opune validității unor asemenea clauze care rezultă din principiul libertății contractuale. Însă în absența unei cauze rezolutorii nu va avea loc o rezoluțiune de plin drept, aceasta fiind în mod necesar judiciară. Dreptul francez nu cuprinde prevederi referitoare la posibiltatea rezoluțiunii pentru neexecutarea într-un termen fix în cazul în care contractul leagă executarea de acest termen. În acest sens abordarea din dreptul francez se deosebeşte de cea din dreptul german şi din cel anglo-american (a se vedea infra).

Totuşi, în dreptul francez, legea şi jurisprudența recentă[1] admite în anumite condiții rezoluțiunea unilaterală. Astfel, în virtutea art. 1657 C. civ. fr., atunci când cumpărătorul nu a preluat mărfurile în momentul convenit, vânzătorul poate, chiar şi în absența unei clauze rezolutorii, să rezoluționeze contractul, fără a mai fi necesar să se adreseze în justiție. Soluția poate fi explicată nu numai prin faptul că mărfurile pot fi perisabile dar şi prin acea că ar putea fi oneros pentru vânzător să păstreze mărfurile dincolo de termenul prevăzut pentru preluarea mărfurilor de către cumpărător. Jurisprudența franceza a admis rezoluțiunea unilaterală a contractului în cazul neexecutării contractului de către cocontractant şi în alte situații. Este, în special, atunci când urgența nu permite de a aştepta sfârşitul unei proceduri judiciare sau atunci când relațiile de încredere între părți sunt de aşa natură încât urmărirea executării contractului nu mai este posibilă. Într-o hotărâre a Curții de casație din 30 martie 1994, s-a statuat că o parte poate rezolvi contractul unilateral şi fără intervenția judecătorului atunci când desfăşurarea raporturilor contractuale a devenit imposibilă din cauza încălcarii grave comise de cealaltă parte şi judecătorul ar fi pronunțat rezoluțiunea în mod necesar, dacă ar fi fost sesizat.

Cu toate acestea, şi în ipoteza art.1657, şi în alte cazuri excepționale în care jurisprudența a admis rezoluțiunea fără intervenția judecătorului, controlul judiciar aupra rezoluțiunii poate fi exercitat *a posteriori,* pentru a evita ca această facultate să fie exercitată abuziv. Este motivul pentru care, într-o hotărîre a Curții de casație din 13 octombrie 1998, după ce s-a statuat că „gravitatea comportamentului unei părți a contractului poate justifica cealaltă parte să-i pună capăt în mod unilateral", s-a mai precizat că această facultate de rezoluțiune este exercitată „pe riscul său"[2].

O precizare care se mai impune în contextul procedurii rezoluțiunii este aceea că, spre deosebire de clauza rezolutorie, rezoluțiunea judiciară nu presupune o punerea prealabilă în întârziere a debitorului[3].

În dreptul german, potrivit §323 al.1 al C. civ. germ., rezoluțiunea pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare contractului poate opera doar după expirarea fără succes al unui termen rezonabil acordat debitorului pentru a executa sau a repara în natură.

Legea germană nu cere o formă specială pentru notificarea privind termenul de grație, însă ea trebuie în mod necesar să conțină două mențiuni. În primul rând, notificarea trebuie să ceară de la debitor executarea obligațiilor sale şi ca regulă generală, să specifice un termen rezonabil pentru aceasta. Dacă creditorul acordă un termen prea scurt, se consideră că trebuie să fie respectat un termen rezonabil, cu excepția cazului în care creditorul a indicat în mod intenționat un termen atât de scurt încât acest fapt denotă rea credința lui. De fapt, creditorul nu este obligat să indice un termen; el poate să se limiteze la cererea către debitor de a executa obligațiile într-un termen rezonabil. În al doilea rând, notificarea trebuie să conțină mențiunea precum că la expirarea termenului acordat creditorul va refuza să accepte executarea.

Spre deosebire de dreptul francez care cere ca rezoluțiunea trebuie să fie pronunțată pe cale judiciară, în dreptul german atât rezoluțiunea (*Rücktritt*), cât şi rezilierea (*Kündigung*) operează printr-o declarație de voință pe care o adreseează titularul dreptului de

[1] Ch. Jamin, Les conditions de la résolution du contrat : vers un modèle unique ? in Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé, sous la direction de M. Fontaine et G. Viney, Bruylant Bruxelles, LGDJ Paris, 2001, p. 451-513.
[2] Larroumet Ch. Droit civil. Les obligations. Le contrat. T.III, 5 édition, Ed. Economica, Paris, 2003, p.813.
[3] Larroumet Ch. op. cit., p.807.

a rezolvi contractul celeilalte părți (§349 al C. civ. germ.). Această declarație de voință este un act juridic unilateral supus recepției. El produce efecte din momentul în care parvine destinatarului său. Legea nu cere o formă obligatorie pentru acest act, însă în practică de cele mai dese ori el se întocmește în scris. Actul în cauză nu trebuie să fie fie afectat de nici o condiție și de nici un termen, deoarece el creează ceea ce în doctina germană se numește un „drept formator" (*Gestaltungsrecht*), un drept de a opera unilateral și imediat o modificare într-o situație sau un raport juridic determinat[4].

Notificarea debitorului cu privire la rezoluțiunea sau rezilierea contractului trebuie făcută fără întârziere. Dacă prestația este oferită cu întârziere sau nu corespunde în alt fel prevederilor contractului, creditorul pierde dreptul de rezoluțiune sau reziliere dacă nu notifică cealaltă parte într-un termen rezonabil de la data la care a aflat sau trebuia să afle despre oferta sau executarea necorespunzătoare. Regula în cauză rezidă în principiul bunei credințe în raporturile contractuale. Caracterul „rezonabil" depinde de circumstanțele fiecărui caz aparte. În cazul în care creditorul poate obține ușor o altă executare și poate deci specula pe o creștere sau scădere a prețului, notificarea trebuie să fie făcută imediat. Dacă însă el are nevoie de timp pentru a găsi o altă executare, termenul rezonabil va fi mai lung. Obligația de notificare într-un termen rezonabil a declarației de rezoluțiune sau reziliere permite debitorului să evite prejudiciile ce s-ar putea ivi din incertitudinea în privința posibilității debitorului de a ști dacă creditorul va accepta executarea.

Faptul că rezoluțiunea și rezilierea se produc prin declarația unilaterală a creditorului nu îl lipsește pe cocontractant de posibilitatea de a contesta dreptul de a exercita rezoluțiunea (rezilierea) în instanța de judecată. Însă judecătorul se va limita să constate că în speță sunt întrunite efectiv condițiile exercitării rezoluțiunii (rezilierii). El va da deci o hotărâre declarativă și nu constitutivă de drepturi[5].

În common law, actul prin care o parte demonstrează în mod cert că obligațiile sale au luat sfârșit – *rescission* – în general ia forma unei notificări de către partea lezată celeilate părți. Nu este necesară acordarea unui termen de grație, ca în dreptul german, la fel cum nu este necesară acțiunea în justiție, ca în dreptul francez. Bineînțeles că nimic nu se opune ca partea lezată să se adreseze în instanța de judecată petru a obține o hotărâre judecătorească privind rezoluțiunea contractului; ea poate face acest lucru pentru a clarifica poziția sa juridică, în special, în cazul în care ea cere restituirea prestației sale, care poate fi realizată în mod silit doar în temeiul hotărârii judecătorești.

În principiu, o notificare formală nici nu este necesară; orice comportament al părții lezate care stabilește clar intenția sa de a de a nu mai fi legată prin contract este suficient. Totuși, în raporturile comerciale notificarea se face de cele mai dese ori în scris, fără ca să fie cerută o formă specială. Ca regulă, nu se cere nici indicarea cauzei rezoluțiunii. Atunci când cauza indicată în notificare nu justifică legal rezoluțiune, notificarea rămâne valabilă atât timp cât există de fapt o cauză reală care justifică rezoluțiunea[6].

În sistemul instituit de ***Convenția de la Viena*** rezoluțiunea operează prin decizia unilaterală a creditorului, controlul judecătorului sau arbitrului putând interveni, după caz, *a postiori.* Această decizie a creditorului, bineînțeles, trebuie să fie expres adusă la cunoștința debitorului, de aceea art.26 al Convenției dispune că declarația de reziliere a contractului nu are efect decât dacă este făcută prin notificare către cealaltă parte. Această notificare este supusă cerințelor art.27 al Convenției, potrivit căruia dacă o notificare... este făcută de o parte la contract... prin mijloace adecvate împrejurărilor, o întîrziere sau o eroare în transmiterea comunicării sau faptul că ea nu a ajuns la destinație nu privează pe acea parte contractantă de dreptul de a se prevala de ea.

Notificarea nu trebuie să fie făcută într-o formă determinată; ea poate fi făcută în scris sau chiar verbal (Decizia Nr. 176 Oberster Gerichtshof, Austria, 6 februarie 1996)[7]. Trebuie, însă, de avut în vedere că în cadrul ratificării Convenției unele state (de ex., Argentina, Belarusi, Ungaria, U.R.S.S., Ukraina, Chile, Estonia, Republica Moldova etc.) au făcut rezerve, în corespundere cu art.12 și 96 ale Convenției, în ceea ce privește prevederile Convenției care admit ca încheierea, modificarea sau încetarea contractului prin acordul părților să nu fie făcute în formă scrisă; potrivit acestor rezerve prevederile în cauză nu sunt aplicabile dacă cel puțin una din părți își are întreprinderea sa comercială pe teritoriul acestor state. În doctrină s-a estimat că rezervele vizate sunt aplicabile și notificării despre rezoluțiune[8].

Faptul că rezoluțiunea în principiu trebuie să fie expresă nu împiedică tribunalele să admită că ea poate fi dedusă din simplul comportament al creditorului obligației neexecutate atunci când el este uni-

[4] Pédamon M. Le contrat en droit allemand, 2 édition, LGDJ, Paris, 2004, p.197.
[5] Ibidem.
[6] Treitel G.H., Remedies for breach of contract, a comparative account, Oxford University Press, New York, 1988, p.334.
[7] Précis de jurisprudence de la CNUDCI concernant la CVIM, Nations Unies A/CN.9/SER.C/DIGEST/CISG/26.
[8] Венская конвенция о международной купле-продаже товаров. Комментарий, Москва, Юридическая Литература, 1994, p.76

voc (*Oberlandsgericht din Frankfurt, 17 septembrie 1991*)[9]. Această ultimă cerință nu a fost satisfăcută în speță atunci când cumpărătorul a lăsat vânzătorului alegerea de a prelua înapoi mărfurile sau de a consimți o reducere a prețului cu 50%[10].

Convenția nu cere respecatea unui anumit termen pentru notificre. Însă în anumite cazuri notificarea trebuie făcută într-un termen rezonabil. Astfel, art.49 al.2 prevede că, atunci cînd vânzătorul a predat mărfurile, cumpărătorul este decăzut din dreptul de a rezilia contractul dacă nu a făcut-o, în caz de predare tardivă, într-un termen rezonabil calculat din momentul în care a ştiut că predarea a fost efectuată; iar în cazul unei contravenții, alta decât predarea tardivă, într-un termen rezonabil: i) calculat din momentul în care a cunoscut sau trebuia să cunoască această contravenție; ii) după expirarea oricărui termen suplimentar acordat de cumpărător în conformitate cu paragraful 1 al art. 47 sau după ce vânzătorul a declarat că nu-şi va executa obligațiile în acest termen suplimentar; sau iii) după expirarea oricărui termen suplimentar indicat de vânzător în conformitate cu paragraful 2 al art. 48 sau după ce cumpărătorul a declarat că nu va accepta executarea.

În mod simetric, art.64 al.2, interzice vânzătorului, atunci când prețul a fost deja plătit, să rezoluționeze contractul, dacă nu a făcut-o, în caz de executare tardivă de către cumpărător, înainte de a fi ştiut că executarea a avut loc; sau în cazul unei alte contravenții a cumpărătorului decît executarea tardivă, într-un termen rezonabil: i) calculat din momentul în care vânzătorul a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască această contravenție; sau ii) după expirarea oricărui termen suplimentar acordat de vânzător în conformitate cu paragraful 1 al art. 63 sau după ce cumpărătorul a declarat că nu-şi va executa obligațiile în acest termen suplimentar.

Jurisprudența nu a luat o poziție fermă în privința întinderii termenului rezonabil, însă în general tribunalele consideră că rezoluțiunea trebuie să fie pronunțată într-un termen relativ scurt din momentul depistării defectului de conformitate sau, dacă este vorba de o întârziere, de la data scadenței, termen care depinde de circumstanțele fiecărui caz aparte. Astfel într-o speță, în contextul art.49, s-a statuat că efectuarea de către cumpărător a notificării privind rezoluțiunea contratului peste cinci luni după ce a aflat despre contravenție este întârziată şi prin urmare rezoluțiune este inoperantă (*Decizia Nr. 124, Bundesgerichtshof, Germania, 15 februarie 1995*)[11]. Pentru a evita incertitudinile legate de aprecierea subiectivă a craracterului rezonabil al termenului pentru notificare făcută de judecător sau de arbitru, este recomandabil ca părțile să stipuleze expres acest termen în cuprinsul contractului.

Convenția de la Viena conține prevedei speciale în ceea ce priveşte modul de operare a rezoluțiunii anticipate; art. 72.2 dispune că partea care are intenția să declare contractul reziliat trebuie să o notifice celeilalte părți în condiții rezonabile pentru a-i permite să dea garanții suficiente de bună executare a obligațiilor sale. Într-o speță germană (*Oberlandsgericht din Düsseldorf, 14 ianuarie 1994*) aceste reguli au fost aplicate unui contract de vânzare-cumpărare, în baza căruia o firmă germană a comandat încălțăminte unei societăți italiene; cumpărărtorul german avea deja două luni de întârziere în plata unei facturi anterioare. Trei luni mai târziu vânzătorul a invitat cumpărătorul să regleze soldul prețului primei facturi şi să consituie o garanție pentru prețul celei de a doua comenzi; în lipsa acestor acțiuni ale cumpărătotului, vânzătorul îşi rezerva dreptul să declare contractul rezolvit şi să revândă încălțămintea fabricată. În lipsa reacției cumpărătorului, vânzătorul a declarat contractul rezolvit; curtea a estimat că acțiunile vânzătorului au fost conforme art.72 al Convenției[12].

Regula instituită prin art.72 al.2 cunoaşte două excepții. În primul rând, cerința notificării prealabile este înlăturată ori de câte ori creditorul „nu dispune de timpul necesar". De exemplu, în cazul în care cumpărătorul se află în necesitatea de a procura cât mai repede posibil mărfurile pe care le-a comandat şi este cert că nu le va putea obține de la vânzător, el poate declara rezoluțiunea anticipată a contractului pentru a procura mărfurile de la un alt furnizor. În al doilea rând, notificarea nu este necesară atunci când cealaltă parte a declarat că nu îşi va executa obligațiile (art.72 al.3). Unica dificultate suscitată de această ipoteză este de a determina ce înseamnă acest refuz al debitorului de a executa. Problema nu se pune atunci când refuzul este declarat expres şi în termeni neechivoci. Dacă însă există careva dubii în ceea ce priveşte intenția debitorului de a nu-şi respecta angajamentele, este recomandabil petru creditor de a nu rezolvi contractul imediat ci de a notifica debitorului decizia sa de a nu executa propriile obligații şi intenția sa de a rezolvi contractul, dacă nu îi vor fi date garanții suficiente de bună executare[13].

[9] Heuzé V. La vente internationale des marchandises. Droit uniforme, LGDJ, Paris, 2000, p.381.
[10] Witz C., Les premières applications jurisprudentielles du droit uniforme de la vente internationale, Paris, LGDJ, 1995, p.99.
[11] Précis de jurisprudence de la CNUDCI concernant la CVIM, Nations Unies A/CN.9/SER.C/DIGEST/CISG/26.
[12] Van Der Mersh M., Philippe D., L'inéxecution dans les contrats du commerce international, in Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé, sous la direction de M. Fontaine et G. Viney, Bruylant, Bruxelles, LGDJ, Paris, 2001, p.716.
[13] Heuzé V., op. cit., p.385.

În sistemele instituite de Principiile UNIDROIT referitoare la contractele de comerț internațional[14] (în continuare – ***Principiile UNIDROIT***) şi Principiile Dreptului European al Contractului[15] (în continuare – ***Principiile DEC***) rezoluțiunea contractului operează prin notificarea debitorului (art.7.3.2 al.1 al Principiilor UNIDROIT şi art.9:303 al.1 al Principiilor DEC). Condiția notificării permite debitorului să evite prejudiciul datorat incertitudinii ce rezultă din faptul de a şti dacă creditorul va accepta executarea. Ea împiedică în acelaşi timp creditorul să speculeze pe o creştere sau o scădere a valorii prestației în detrimentul debitorului[16].

Al.2 al art.7.3.2 al.1 al Principiilor UNIDROIT şi al. 2 al art.9:303 al Principiilor DEC instituie o regulă generală care se aplică atât în cazul în care oferta executări este tardivă, cât şi în cazul în care executarea este defectuoasă. În ambele cazuri creditorul trebuie să adreseze celeilalte părți o notificare într-un termen rezonabil din momentul în care a ştiut sau ar fi trebuit să ştie despre oferta de executare sau de executarea necorespunzătoare. Dacă el aşteaptă prea mult timp pentru a face notificarea, el pierde dreptul său de a rezolvi contractul.

Durata termenului rezonabil este apreciată în funcție de împrejurări. Comentariul la art.7.3.2 al Principiilor UNIDROIT precizează că notificarea trebuie să fie făcută imediat, atunci când obiectul contractului poate fi găsit cu uşurință pe piață şi când prețul lui este fluctuant. Termenul va fi mai lung atunci când creditorul trebuie în prealabil să facă cercetări pentru a găsi pe piață un produs de înlocuire[17]. De asemenea, la stabilirea duratei acestui termen trebuie de ținut cont de interesele şi comportamentul cocontractantului. Temenul va fi mai lung dacă se învederează că întârzierea este o sursă de prejudicii pentru cocontractant, care ar pierde o şansă de a evita anihilarea totală a eforturilor sale, semnând un nou contract. Din contra, dacă debitorului a încercat să asundă defectele, creditorului i se va acorda un termen mai lung[18].

Potrivit prevederilor art.9:303 al.3 al Principiilor DEC (în Principiile UNIDROIT nu sunt prevederi exprese în acest sens), coroborate cu prevederile altor articole, atunci când executarea nu este oferită la scadență, creditorul are mai multe opțiuni, în funcție de împrejurări.

În primul rând, dacă el doreşte executarea şi nu ştie dacă debitorul are sau nu intenția de a executa, el poate cere executarea în natură, în corespundere cu prevederile art.9:102, făcând acest lucru într-un termen rezonabil din momentul în care el a avut sau trebuia să aibă cunoştință de neexecutare.

În al doilea rând, dacă el nu cunoaşte intenția debitorului de a executa şi nu doreşte executarea sau este indecis, el poate aştepta ca prestația să fie executată şi să reacționeze în momentul respectiv. În cazul în care debitorul îl întreabă dacă el mai doreşte executarea, creditorul trebuie să răspundă fără întârziere.

În al treilea rând, dacă el are temeiuri să creadă că debitorul intenționează totuşi să execute într-un termen rezonabil, dar nu doreşte să accepte această executare, ar fi contrar principiului bunei credințe să-l lese pe debitor să pregătească executarea apoi să rezoluționeze contractul după ce a fost oferită executrea. De aceea, art.9:303 al.2 lit.b) îl impune în acest caz să-l notifice pe debitor că nu va accepta executarea. În lipsa acestei notificări, dacă debitorul oferă efectiv executarea într-un termen rezonabil, creditorul pierde dreptul său de a rezolvi contractul.

Există două excepții de la regula conform căreia rezoluțiunea trebuie să fie notificată. În primul rând, în termenii art.8:106 al.3, notirifcarea privind acordarea debitorului a unui termen suplimentar pentru executare poate stipula că neexecutarea în termenul acordat va atrage de plin drept rezoluțiunea contractului. În al doilea rând, în termenii 9:303 al.4, în caz de exonerare rezultând dintr-un impediment absolut şi permanet, în conformitate cu art.8:108, contractul la fel este rezolvit de plin drept.

În ceea ce privşte ***operarea rezoluțiunii în temeiul clauzelor rezolutorii,*** vom menționa că în practica comerțului internațional s-au statornicit mai multe modalități de redactare a unor asemenea clauze în ceea ce priveşte modul de operare a rezoluțiunii.

Astfel, uneori, clauza rezolutorie prevede doar dreptul de a rezolvi contractul în caz de neexecutare. În asemenea ipoteză doctrina şi jurisprudența au estimat că asemenea clauză nu face decât să repete prevederile dreptului aplicabil contractului; atunci când sistemul juridic în cauză prevede obligativitatea îndeplinirii unor proceduri ca punerea în întârziere şi adresarea la organul de jurisdicție, o asemenea clauză nu suprimă aceste obligații ale creditorului[19].

În alte situații clauza rezolutorie prevede că, în cazul în care una din părți nu îşi execută obligațiile sale,

[14] UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, http: www.org /english /principles /contracts/main.htm.
[15] Principles of European Contract Law, http: www.storme.be/PECL2en.html.
[16] Principes relatifs aux contrats du commerce international, Rome, Unidroit, 1994, p.194.
[17] Ibidem, p.195.
[18] Rouhette G., De Lamberterie I., Tallon D., Witz C., Principes du Droit Européen du Contrat, Société de Législation Comparé, Paris, 2003, p.378.
[19] Malaurie Ph., Aynès L. Cours de droit civil. Les obligations, 2 edition, ed. Cujas, 1990, p.409.

rezoluțiunea va opera de plin drept. În aceste situații, în unele sisteme juridice (de ex., în cel francez) trebuie să fie respectate prevederile legale privind punerea în întârziere a părții contractante care nu şi-a onorat obligațiile[20].

Alteori, clauza rezolutorie poate prevedea că, în cazul neexecutării obligațiilor, contractul este rezolvit de plin drept, fără a mai fi necesară vreo somație sau punere în întârziere şi fără orice altă formalitate prealabilă. O asemenea stipulație are ca efect desființarea necondiționată a contractului, de îndată ce a expirat fără rezultat termenul de executare a obligațiilor contractuale. Aceasta înseamnă că, în sistemele juridice care consacră rezoluțiunea judiciară, organul de jurisdicție nu mai intervine pentru a pronunța rezoluțiunea şi nu mai are dreptul să acorde un termen de grație, ci în caz de diferend între părți, el poate numai să constate neexecutarea contractului şi consecința pe care o constituie rezoluțiunea. Exercitând astfel un control *a postiori*, organul de jurisdicție nu are dreptul să refuze constatarea rezoluțiunii, deoarece contractul se află reziliat de plin drept[21].

În doctrină s-a relevat că clauzele care prevăd rezoluțiunea fără nici un fel de formalități comportă riscuri, în măsura în care contractul se poate desființa în mod automat în virtuta acestor clauze, fără ca părțile, de bună sau de rea credință, să cunoască imediat acest fapt. În acest caz, partea de bună credință, care continuă să execute contractul deja rezolvit, poate, în principiu, să ceară restituirea prestațiilor efectuate sau plata daunelor-interese[22].

Pentru a evita asemenea situații, deseori clauzele rezolutive prevăd anumite exigențe formale pentru decizia de de a pune capăt contractului, chiar dacă ea operează de plin drept (de exemplu, declarația scrisă față de cealaltă parte, respectarea unui termen de preaviz etc).

În vederea atenuării efectelor imediate şi deseori foarte nefavorabile pentru debitor, clauzele rezolutorii pot prevedea posibilitatea pentru debitor de a remedia neexecutarea. Stipulațiile referitoare la aceste drepturi ale debitorului (cunoscute în unele sisteme juridice, de ex., *Nachfrist* în Germania), prevăd condițiile şi termenele în care debitorul trebuie să remedieze neexecutarea[23].

Întrucât partea care se poate prevala de clauza rezolutorie, de obicei, poate să aleagă s-o utilizeze sau nu, este posibil de a specifica existența acestei opțiuni. La fel, poate fi stipulat că renunțarea părții de a se prevala de această clauză într-o situație dată nu va însemna renunțarea de a se prevala de aceasta în alte împrejurări[24].

Considerații concluzive. Rezoluțiunea judiciară este caracteristică pentru dreptul francez şi alte sisteme juridice de inspirație franceză. În aceste sisteme judecătorul are o putere de apreciere; el poate decide că neexecutarea obligațiilor de către debitor nu este atât de gravă încât să justifice aplicarea sancțiunii rezoluțiunii. Ori de câte ori apreciază asupra oportunității aplicării acestei sancțiuni, judecătorul trebuie trebuie să țină seama de formele neexecutării (totală sau parțială), de caracterul obligațiilor asumate de debitor (pozitive sau negative), de caracterul neexecutării (temporar sau definitiv şi irevocabil), de corelația dintre neexecutare şi punere în întârziere, de cazurile care determină rezoluțiunea unor contracte speciale, precum şi să analizeze dacă sunt îndeplinite şi celelalte condiții necesare pentru prounțarea rezoluțiunii[25].

În literatura de specialitate s-a relevat că rezoluțiunea judiciară „moştenită" din vechea filozofie a legislatorului din francez 1804, bazată pe principiul forței obligatorii a contractului, nu corespunde ideologiei contemporane preocupate de eficiența economică. Durata procedurii judiciare, care îl impune pe creditor să aştepte prea mult timp pronunțarea rezoluțiunii, a determinat înclinarea spre rezoluțiunea unilaterală. Soluția în cauză a fost consacrată în multe sisteme juridice naționale precum şi în instrumentele de drept uniform: Convenția de la Viena (art.26), Principiile UNIDROIT (art.7.3.2) şi Principiile DEC (art.9:303). Este cert faptul că soluția dată este mult mai favorabilă creditroului decât cea consacrată în dreptul francez.

Cu toate acestea, nici în sistemele care care consacră rezoluțiunea unilaterală, rolul organului de jurisdicție nu dispare, deoarece debitorul poate pretinde oricând că creditorul a exercitat rezoluțiunea neîntemeiat. Totuşi, este vorba de un control judiciar *a postiori* şi nu prealabil, ca în dreptul francez.

Mai mult ca atât, s-a estimat că, din punct de vedere practic, rezoluțiunea oricărui contract comportă inevitabil şi obligarea părții în culpă la plata despăgubirilor în favoarea contractantului care a cerut despăgubirea, precum şi înapoierea de către pârât către reclamant a prestației executate de către acesta. Or, aceste consecințe se pot produce numai prin efectul unei hotărâri

[20] Larroumet Ch. op. cit.,p.824.
21 T. R. Popescu, P. Anca, Teoria generală a obligațiilor, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1968, p.140.
[22] Van Der Mersh M., Philippe D., op. cit., p.761.
[23] M. Fontaine, F. De Ly, Droit des contrats internationaux, Bruylant, Bruxelles, Forum Européen de la Communication, Paris, 2003, p.624.
[24] Van Der Mersh M., Philippe D., op. cit., p.762.
[25] Mrejeru T., Mrejeru B.C., Mrejeru M.G., Neexecutarea contractului de comerț internațional, Bucureşti, editura Rosetti, 2001, p.141.

arbitrale sau judecătoreşti care, constatând neexecutarea contractului, dispune rezoluiunea acestuia şi repunerea părţilor în situaţia anterioară perfectării lui; fără o sentinţă arbitrală sau judecătorească susceptibilă de executare pe cale silită chiar într-o ţară străină ar fi greu de imaginat realizarea în fapt a unui veritabil *restitutio in integrum*[26].

Operatorii comerţului internaţional, în cadrul redactării clauzelor cu privire la dreptul aplicabil contractului şi a clauzelor rezolutive, trebuie să ţină cont de particularităţile regimurilor juridice ale operări rezoluţiunii în diferitele siteme juridice.

Bibliografie:

1. Ch. Jamin, Les conditions de la résolution du contrat : vers un modèle unique ? in Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé, sous la direction de M. Fontaine et G. Viney, Bruylant Bruxelles, LGDJ Paris, 2001.

2. Larroumet Ch. Droit civil. Les obligations. Le contrat. T.III, 5 édition, Ed. Economica, Paris, 2003.

3. Pédamon M. Le contrat en droit allemand, 2 édition, LGDJ, Paris, 2004.

4. Treitel G.H., Remedies for breach of contract, a comparative account, Oxford University Press, New York, 1988.

5. Венская конвенция о международной купле-продаже товаров. Комментарий, Москва, Юридическая Литература, 1994.

6. Heuzé V. La vente internationale des marchandises. Droit uniforme, LGDJ, Paris, 2000.

7. Witz C., Les premières applications jurisprudentielles du droit uniforme de la vente internationale, Paris, LGDJ, 1995..

8 Van Der Mersh M., Philippe D., L'inéxecution dans les contrats du commerce international, in Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé, sous la direction de M. Fontaine et G. Viney, Bruylant, Bruxelles, LGDJ, Paris, 2001.

9. Rouhette G., De Lamberterie I., Tallon D., Witz C., Principes du Droit Européen du Contrat, Société de Législation Comparé, Paris, 2003.

10. Malaurie Ph., Aynès L. Cours de droit civil. Les obligations, 2 edition, ed. Cujas, 1990.

11. T. R. Popescu, P. Anca, Teoria generală a obligaţiilor, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1968.

12. M. Fontaine, F. De Ly, Droit des contrats internationaux, Bruylant, Bruxelles, Forum Européen de la Communication, Paris, 2003.

13. Mrejeru T., Mrejeru B.C., Mrejeru M.G., Neexecutarea contractului de comerţ internaţional, Bucureşti, editura Rosetti, 2001.

14 Costin M.N., Deleanu S., Dreptul comerţului internaţional, II, Partea specială, Bucureşti, Lumina Lex, 1995.

Copyright© Aurel BĂIEŞU, 2009.

[26] Costin M.N., Deleanu S., Dreptul comerţului internaţional, II, Partea specială, Bucureşti, Lumina Lex, 1995, p.224.